

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
з теми «ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
ПИСЬМІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗЗСО (НА ПРИКЛАДІ
АСОЦІАТИВНИХ КАРТ І СХЕМ)»

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньо-професійної програми «Середня освіта
(Німецька мова і зарубіжна література)»
спеціальності 014 Середня освіта (за
предметними спеціальностями)
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (німецька)
спеціалізації 014.022 Німецька мова та зарубіжна
література
денної форми здобуття вищої освіти
Бричасва Тетяна Вікторівна

Керівник: **Боднарчук Т.В.**, кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
німецької мови

Рецензент: **Марчишина А.А.**, доктор
філологічних наук, професор, завідувач кафедри
англійської мови

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1_ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ	7
1.1 Компетентність у письмі як складова іншомовної комунікативної компетентності	7
1.2 Вимоги до формування компетентності у письмі у старших класах закладів загальної середньої освіти	22
РОЗДІЛ 2_ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ.....	28
2.1 Використання асоціативних схем (кластерів) у формуванні компетентності у письмі	28
2.2 Асоціативні (ментальні) карти як інструмент розвитку писемного мовлення	37
РОЗДІЛ 3_ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНИХ КАРТ ТА СХЕМ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	46
3.1 Завдання для формування писемної компетентності із використанням асоціативних карт і схем	46
3.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження	49
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Початок ХХІ століття приніс Україні суттєві трансформації у соціально-економічній сфері. Розширення міжнародних контактів та зміцнення позицій держави в європейському й світовому просторі зумовили зростання уваги до іншомовної освіти, коли здатність володіти іноземними мовами стає невід'ємною складовою особистісного розвитку та професійного становлення. Знання мов є важливою передумовою для формування особистісних, культурних та професійних якостей особистості. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування німецькомовної писемної компетентності, оскільки сучасні випускники мають вміти створювати різні типи письмових текстів німецькою мовою, від академічних есе до ділової кореспонденції.

Важливість дослідження підкреслюється також вимогами Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та навчальних програм з іноземних мов для 10-11 класів, які визначають необхідний рівень сформованості німецькомовної компетентності у письмі відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів формування іншомовної письмової компетентності зробили провідні українські науковці. Фундаментальні праці з методики навчання іноземних мов та розвитку іншомовної компетентності у письмі представлені в роботах О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, С. Ю. Ніколаєвої, Н. К. Складенко та інші. Серед зарубіжних дослідників вагомий внесок у розробку методики навчання іншомовного письма зробили Г. Сторч, К. Клеппін, Х.-Дж. Крамм, Б. Каст, Ю. Вольфрум та інші.

Водночас аналіз практики навчання німецької мови в старших класах свідчить про необхідність впровадження інноваційних методів навчання писемного мовлення, зокрема використання асоціативних карт та схем, або кластерного методу та майндмепінгу. Тому дослідження можливостей використання асоціативних карт та схем на уроках німецької мови є

актуальним для формування компетентності у письмі у здобувачів освіти старших класів ЗЗСО.

Об'єктом дослідження є процес формування мовленнєвої компетентності у письмі на уроках німецької мови у старших класах закладів загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є використання асоціативних карт і схем як засобу формування мовленнєвої компетентності у письмі на уроках німецької мови у старших класах закладів загальної середньої освіти.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідити процес формування німецькомовної компетентності у письмі учнів старших класів закладів загальної середньої освіти за допомогою асоціативних карт і схем, розробити відповідні завдання та вправи та апробувати їх на практиці.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити трактування поняття «компетентність у письмі» у науковій літературі;
- окреслити вимоги до формування компетентності у письмі на уроках німецької мови у старших класах закладів загальної середньої освіти;
- дослідити особливості використання асоціативних схем (кластерного методу) та ментальних карт у навчанні письма на уроках німецької мови у старших класах закладів загальної середньої освіти;
- розробити вправи з використанням асоціативних карт та схем для формування іншомовної писемної компетентності старшокласників;
- проаналізувати результати емпіричного дослідження.

Методи дослідження. Специфіка роботи зумовила потребу у всебічному застосуванні різних методів. Для виконання поставлених завдань у кваліфікаційній роботі було використано комплекс дослідницьких підходів, зокрема: теоретичні методи — загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення), що дали змогу дослідити стан розробленої

проблематики в науковій літературі та уточнити зміст ключових понять; емпіричні методи — діагностичні (спостереження, анкетування), спрямовані на визначення результативності запропонованих вправ і завдань щодо формування навичок і вмінь письма в учнів старших класів на уроках німецької мови в закладах загальної середньої освіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що уточнено сутність поняття «іншомовна компетентність у письмі» та її структурні компоненти в контексті навчання старшокласників; подальшого розвитку набули положення щодо використання інноваційних методів (асоціативних карт та схем) у формуванні іншомовної писемної компетентності.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні дидактичного потенціалу використання асоціативних карт і схем (кластерів та майндмепінгу) як ефективних стратегій формування іншомовної компетентності у письмі старшокласників, що забезпечують активізацію когнітивних процесів, підвищення мотивації та оптимізацію роботи на уроках німецької мови.

Практичне значення результатів дослідження. Кваліфікаційна робота виконується на замовлення Вашковецького ліцею Дністровського району Чернівецької області (лист-замовлення № 01-17/253/11 від 21.10.2024 року).

Матеріали дослідження можна також використовувати на лекційних, практичних та лабораторних заняттях з методики навчання німецької мови у закладах загальної середньої освіти, під час проходження виробничої педагогічної практики, а також у майбутній професійній діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерського дослідження обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції у філологічних та педагогічних дослідженнях: вітчизняний і міжнародний вимір» (м. Тернопіль, 21 березня 2025 р.); на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-

Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи в 2024-2025 навчальному році (м. Кам'янець-Подільський, 9-10 квітня 2025 року): на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 10 квітня 2025 року); на XIV Регіональній науково-практичній конференції «Методика навчання філологічних дисциплін у закладах загальної середньої та вищої освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 10 грудня 2025 року) та на засіданні круглого столу «Сучасні технології навчання німецької мови у старших класах закладів загальної середньої освіти: теоретико-прикладний аспект» (м. Кам'янець-Подільський, 23 жовтня 2025 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлені у тезах доповідей:

- Боднарчук Т.В., Бричаєва Т.В. Особливості формування іншомовної компетентності у письмі у старшокласників. *Сучасні тенденції у філологічних та педагогічних дослідженнях: вітчизняний і міжнародний вимір*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 21 березня 2025р, ЗУНУ, Тернопіль. С. 15-18.

- Бричаєва Т. В. Використання методу кластеризації у навчанні письма старшокласників. *Методика викладання філологічних дисциплін у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах України* : матеріали XIV Регіональної науково-практичної конференції, 10 грудня 2025 року, м. Кам'янець-Подільський [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. С.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, де визначені актуальність, мета, завдання, об'єкт і предмет, методи, теоретичне та практичне значення дослідження; з трьох розділів та загальних висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Обсяг роботи – 68 сторінок, основний зміст викладено на 62 сторінках. Матеріали дослідження узагальнюються за допомогою 12 рисунків.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження досягнуто мети роботи, яка полягала у дослідженні процесу формування німецькомовної компетентності у письмі учнів старших класів із використанням асоціативних карт і схем, у розробленні відповідних вправ та завдань та апробації їх на практиці.

Щодо першого завдання – розкрити трактування поняття «компетентність у письмі» у науковій літературі, увагу було зосереджено на аналізі трактувань поняття «компетентність у письмі» у науковій літературі та розгляді взаємозв'язку та відмінностей понять «компетенція» і «компетентність». У процесі аналізу встановлено, що компетенція охоплює змістовий аспект певного виду діяльності – систему необхідних знань, умінь і правил, тоді як компетентність відображає реальну здатність особистості ефективно діяти на основі цих знань і забезпечувати якісний результат. Встановлено, що поняття «компетентність у письмі» розглядається як складна система, що відображає рівень сформованості комунікативної культури здобувача освіти та його здатність успішно реалізовувати письмову комунікацію в різних ситуаціях і сферах діяльності. Також окреслено основні підходи до визначення структури письмової компетентності, що охоплює лінгвістичний, процесуальний і комунікативний компоненти, а також проаналізовано наукові погляди щодо умов її формування у старшій школі.

Друге завдання дослідження стосувалося окреслення вимог до формування компетентності у письмі на уроках німецької мови у старших класах. Аналіз Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, а також навчальної програми з іноземних мов для 10-11 класів ЗЗСО (рівень стандарту) дозволяє зробити висновок, що формування писемної компетентності має здійснюватися на основі особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного підходів, які забезпечують інтеграцію письма з іншими видами мовленнєвої діяльності та створюють умови для

комплексного розвитку лінгвістичних, соціокультурних і прагматичних умінь старшокласників. Успішність формування компетентності у письмі значною мірою зумовлюється також реалізацією інтегрованого підходу, що передбачає поєднання навчання мовних засобів із розвитком умінь створювати зв'язні, логічно структуровані тексти відповідно до жанрових і стилістичних норм.

Третє завдання передбачало дослідження використання асоціативних схем (кластерів) та ментальних карт у процесі навчання письма. У роботі розглянуто переваги використання асоціативних схем (кластерів) та ментальних карт. Зокрема виявлено, що термін «кластер» походить від англійського слова *cluster*, що означає пучок, скупчення і передбачає виокремлення змістових одиниць тексту та їх відображення у вигляді своєрідного «пучка». Він охоплює ключові слова й ідеї, вибудовані в логічну послідовність, що формує цілісну й наочну картину. Кластерний метод активізує обидві півкулі мозку, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку креативного мислення. Створення асоціативних або ментальних карт (майндмепінг) подібне до асоціативних схем, проте передбачає чіткіше структурування тексту, оскільки при створенні ментальних карт виділяються декілька основних гілок, навколо яких розміщуються основні поняття. Визначено етапи роботи з асоціативними схемами та картами на уроці німецької мови. Підтверджено їхню ефективність як засобу структурування навчального матеріалу, активізації мислення, розвитку навичок планування письмового висловлення та підтримання мотивації учнів. Встановлено, що застосування цих стратегій сприяє кращому розумінню теми, логічній організації тексту та зменшенню труднощів під час текстів.

Четверте завдання було спрямоване на розроблення вправ із використанням асоціативних карт і схем для формування іншомовної писемної компетентності старшокласників. Створення цих завдань ґрунтувалося на аналізі сучасних методичних підходів, результатах анкетування та емпіричних спостереженнях під час виробничої педагогічної

переддипломної практики. Виявлені у здобувачів освіти труднощі, такі як проблеми з логічною організацією тексту, брак словникової варіативності, невміння планувати зміст висловлювання, засвідчили потребу у впровадженні візуально-опорних технік. Саме тому розроблені вправи були спрямовані на різні етапи формування писемних умінь: мотиваційний, смислово-змістовий та продуктивний.

У процесі практики було апробовано низку завдань, що активізують асоціативне мислення та формують навички смислової категоризації. Зокрема, кластер «Meine Zukunftspläne» допоміг учням вибудувати цілісну структуру теми та здійснити первинне мовленнєве планування, тоді як кластер композиційної будови тексту «Ein guter Text hat drei Teile» сприяв формуванню навичок логічного структурування та усвідомлення функцій вступу, основної частини й висновку. Важливу роль відіграли й ментальні карти, зокрема «Umweltschutz in meinem Alltag» та «Mein Traumberuf», які допомогли старшокласникам працювати з багатокomпонентними темами, деталізувати зміст, систематизувати інформацію та підвищити рівень аргументованості висловлювання. Завдання творчого характеру, зокрема ментальна карта для фантастичного оповідання, розширили можливості учнів щодо комбінування мовних засобів і сприяли подоланню хаотичності викладу, що часто виникає під час написання креативних текстів.

Аналіз результатів анкетування та спостережень показав, що використання кластерів і майндмепінгу позитивно впливає на якість письмових робіт, допомагає здобувачам освіти упевненіше структурувати текст, чіткіше формулювати думки та підвищує їх інтерес до виконання письмових завдань.

Узагальнення результатів теоретичної та практичної частин дає підстави стверджувати, що використання асоціативних карт і схем є дієвим засобом формування німецькомовної компетентності у письмі учнів старших класів. Ці методи дозволяють поєднати когнітивний, комунікативний та

творчий аспекти навчання, що забезпечує комплексний підхід до розвитку писемних умінь та відповідає вимогам сучасної іншомовної освіти.

Перспективи дослідження вбачаємо у розробці системи вправ та завдань відповідно до тематики підручників з німецької мови для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басай Н. П. Німецька мова (6-й рік навчання, рівень стандарту) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Методика Паблішинг, 2018. 200 с.
2. Басай Н., Орап В., Кириленко Р. Німецька мова (7-й рік навчання, рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Методика Паблішинг, 2019. 216 с.
3. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
4. Василенко Л. М. Майстер-клас «Використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови». Освітній проект «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/mayster-klas-vikoristannya-interaktivnih-tehnologiy-na-urokah-angliysko-movi-192362.html> (дата звернення: 28.09.2025).
5. Використання методики Mind Maps на заняттях англійської мови. НУБіП України : веб-сайт. URL: <https://nubip.edu.ua/news/vykorystannya-metodyky-mind-maps-na-zanyattyakh-anhliyskoyi-movy> (дата звернення: 28.10.2025).
6. Гладка О. В. Формування письмової комунікативної компетенції студентів засобами технології креативного письма. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ». URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2005/1/формування%20письмової%20комунікативної%20компетенції.docx> (дата звернення: 28.09.2025).
7. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 8. – С. 224–233.
8. Горобченко Н. В. Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти із дисципліни «Навчання німецької мови». Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 21 с.

9. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Косянчук М. О. Суть та зміст навчання писемного мовлення у старшій школі. Житомирський державний університет імені І. Франка : веб-сайт. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28329/1/Косянчук1.pdf> (дата звернення: 28.09.2025).
11. Кропива Т. Б. Теоретичні передумови дослідження формування англомовної академічної компетентності у письмі в старших класах. *Studia Philologica* : зб. студент. наук. праць / редкол.: О. В. Деменчук та ін. Рівне : РДГУ, 2019. Вип. 3. С. 30-37.
12. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти // *Рідна школа*. – 2009. – № 11. – С. 44–48.
13. Лобачова І. Майндмеппінг як інструмент візуалізації і систематизації іншомовного матеріалу на уроках англійської мови. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 21. С. 76-102. DOI: 10.31865/2414-9292.21.2024.307971
14. Максимова О. П. Розвиток компетентності в письмі в старшій школі. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 2(7). С. 444-455.
15. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
16. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
17. Михайлова О. С., Кузнєцова О. В., Пико В. М. Навчання здобувачів освіти старшої школи англомовному письму з використанням автентичних матеріалів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. № 2(55). С. 148-154.

18. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. Словник іншомовних слів. Наукова думка, 2000. 680 с.
19. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи. Міністерство освіти і науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення: 28.09.2025).
20. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції // Виховання і культура. – 2007. – № 1–2. – С. 266–268.
21. Педагогічний словник / за ред. М. Ярмаченка. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
22. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2025).
23. Роман В. В., Коротенко В. П. Етапи формування іншомовної лексичної компетентності. Перспективні напрямки сучасної науки та освіти : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ, 19-20 травня 2021 р. Слов'янськ : ДДПУ, 2021. Вип. 13. Ч. 4. С. 77-80.
24. Савчук І. Німецька мова (10-й рік навчання, рівень стандарту) : підруч. для закл. загал. серед. осв. Львів : Світ, 2018. 248 с.
25. Савчук У. А. Використання технології майндмеппінгу для активізації навчальної діяльності здобувачів освіти 7-го класу на уроках англійської мови : дипломна робота магістра. Хмельницький : ХНУ, 2020. 97 с.
26. Сергєєва І. Як навчати здобувачів освіти нових іноземних слів за допомогою методу кластеризації: перший етап. Нова українська школа : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-navchaty-uchniv-novyh-inozemnyh-sliv->

za-dopomogoyu-metodu-klasteryzatsiyi-pershyj-etap/ (дата звернення: 28.09.2025).

27. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності у техніці письма. Іноземні мови. 2012. № 2. С. 13-18.

28. Фрасинюк С. В. Особливості навчання писемної комунікації у старшій школі з залученням інтернет-ресурсів. Підсумки розвитку наукової думки: 2018 : зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 5 грудня 2018 р. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2018. Т. 3. С. 108-110.

29. Ballweg S. Schreibförderung in der Zweitsprache Deutsch. Opladen : Verlag Barbara Budrich, 2019. 144 p.

30. Bausch K. R., Christ H., Krumm H. J. Handbuch Fremdsprachenunterricht. 6. Aufl. Tübingen : Francke, 2020. 420 p.

31. Becker-Mrotzek M., Böttcher I. Schreibkompetenz entwickeln und beurteilen: Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II. Berlin : Cornelsen, 2021. 256 p.

32. Börner W. Schreiben im Fremdsprachenunterricht: Prozess und Text, Lehren und Lernen. München : Iudicium, 2019. 228 p.

33. Brandl H. Sprachliches Lernen und Textproduktion. Tübingen : Narr, 2021. 196 p.

34. Bredel U., Reißig B. Schreibkompetenz und Schriftlichkeit: Ein Handbuch. Stuttgart : Metzler, 2020. 320 p.

35. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax / N. Chomsky. – Cambridge, MA : M.I.T. Press, 1965. – 271 p.

36. Dengerscherz S. Professionelles Schreiben in mehreren Sprachen. Tübingen : Narr Francke Attempto, 2019. 648 p.

37. Ende K., Grotjahn R., Kleppin K. Curriculare Vorgaben und Unterrichtsplanung. DLL 06. München : Klett-Langenscheidt, 2021. 152 p.

38. Faistauer R. Methoden im Schreibunterricht. Handbuch Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Berlin : De Gruyter, 2019. pp. 1178-1186.

39. Fix M. Texte schreiben: Schreibprozesse im Deutschunterricht. Stuttgart : UTB, 2020. 324 p.
40. Funk H., Kuhn C., Skiba D. Aufgaben, Übungen, Interaktion. München : Klett-Langenscheidt, 2022. 184 p.
41. Graefen G., Moll M. Wissenschaftssprache Deutsch: lesen - verstehen - schreiben. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2020. 258 p.
42. Hufeisen B., Marx N. EuroComGerm – Die sieben Siebe: Germanische Sprachen lesen lernen. Aachen : Shaker, 2019. 374 p.
43. Hymes D., Pride J. B., Holmes J. On Communicative Competence. – New York : Harmondsworth, Penguin, 1972. – P. 269–293.
44. Kast B. Fertigkeit Schreiben. München : Langenscheidt, 2020. 232 p.
45. Krumm H. J. Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Ein internationales Handbuch. Berlin : De Gruyter, 2021. 1894 p.
46. Mehlhorn G. Studienbegleitung für ausländische Studierende an deutschen Hochschulen. München : Iudicium, 2019. 168 p.
47. Neuner G., Hunfeld H. Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Berlin : Langenscheidt, 2021. 184 p.
48. Portmann-Tselikas P. R. Schreiben und Lernen. Grundlagen der fremdsprachlichen Schreibdidaktik. Tübingen : Francke, 2019. 236 p.
49. Rico L. G. Garantiert schreiben lernen. – Reinbek : Rowohlt, 1984. – 312 S.
50. Roche J. Fremdsprachenerwerb - Fremdsprachendidaktik. 4. Aufl. Tübingen : Narr Francke Attempto, 2020. 336 p.
51. Schreiter I. Schreiben unterstützt das Lernen, kreatives Schreiben das autonome Lernen. Deutsch als Fremdsprache. 2019. Vol. 39(6). pp. 367-371.
52. Spector J., Michael-de la Teja I. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification // ERIC Clearinghouse on Information and Technology. – Syracuse, NY. – P. 1–3.
53. Storch G. Deutsch als Fremdsprache – Eine Didaktik. 5. Aufl. München : Wilhelm Fink, 2018. 420 p.

54. Thonhauser I. Textkompetenz und Aufgabenorientierung im Fremdsprachenunterricht. Tübingen : Narr Francke Attempto, 2019. 246 p.
55. Tschirner E. Deutsch als zweite Fremdsprache. Tübingen : Stauffenburg, 2020. 288 p.
56. Weigmann J. Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache. München : Hueber, 2019. 224 p.
57. Wicke R. E. Aktiv und kreativ lernen: Projektorientierte Spracharbeit im Unterricht. Ismaning : Hueber, 2021. 192 p.
58. Wolff D. Cognitive approaches to foreign language learning. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 328 p.
59. Wolfrum J. Kreativ Schreiben. Gezielte Schreibförderung für jugendliche und erwachsene Deutschlernende. – Ismaning : Hueber Verlag, 2014. – 184 S.
60. Ziebell B. Unterrichtsbeobachtung und Lehrerverhalten. München : Langenscheidt, 2021. 176 p.